

## “Je moet het ijzer smeden als het heet is.”

Smid in hartje binnenstad heeft nog volop werk.



(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM - Op de hoek van de Korte Korsjespoortsteeg en de Teerketelsteeg, in het hartje van Amsterdam staat een onopvallend pandje. Een voorbijganger houdt er alleen de pas in wanneer de afgebladderde deuren open staan: in de smederij klinken donderslagen van ijzer op ijzer, de gele vlammen in het smidsvuur laaien er hoog op en een vettige rookwalm vult de werkplaats.

Smid J. Kouwenhoven (52) verwelkomt bezoekers met een ijzersterke handdruk. Lachend verontschuldigt hij zich: “Daar krijg ik wel eens klachten over.” In de werkplaats heeft het smidsvuur een centrale plaats. Daaromheen staan een gemechaniseerde luchthamer en de rekken, waarin het plaat-, hoek- en staafijzer ligt opgetast. Ook de betonnen vloer is met stalen platen bedekt. Kouwenhoven loopt er rap overheen om een staaf uit het vuur te halen en zegt luid: “Deze smidse heb ik intact gelaten, omdat ik veel opdrachten voor smeedwerk krijg.” Terwijl hij het staal op een groot aambeeld legt: “Je moet het ijzer smeden als het heet is.” En slaat de staaf vervolgens met krachtige slagen in de gewenste vorm. “Kijk, dit is een anker, dat wordt gebruikt bij de restauratie van oude panden. Door een verbinding met een balk wordt de voorgevel vastgezet”. Met een voorhamer demonstratief in de handen: “Ik kan hiermee nog werken, maar vandaag de dag wordt het aan jongeren niet meer geleerd. Vroeger moest ik met de voorhamer veel voorslaan, met een ander op de maat: een... twee... een... twee... Het is zwaar werk. Samen met

Het bewerken van staal is wel moeilijker. Ik ben een van de weinige smeden die zoveel soorten staal in voorraad hebben, maar hier in de binnenstad heb je de gekste maten nodig. Ook maatsoorten die nauwelijks meer verkocht worden. Ouderwetse architecten werken nog met maten zoals de Engelse duim van 2,54 centimeter, die niet meer gangbaar zijn.”

Kouwenhoven werd in 1962 eigenaar van de smederij, nadat hij jaren in loondienst had gewerkt. Zijn beroep ligt hem na aan het hart. “In mijn kinderjaren ging ik dagelijks bij een smederij in de straat kijken. Ik stond er uren voor de deur. Toch was het mijn wens om beroepsmusicus te worden totdat een onderwijzer zei dat het beter was om een ‘goed’ vak te leren. Ik luisterde naar zijn advies en ging toen naar de ambachtsschool voor een opleiding tot smid, en deed examens voor het gezelschap- en patroonsdiploma. Voor dat examen maakte ik een stuk smeedwerk; een massieve klomp ijzer moest ik kloven, en de helft rondsmeden.”

### Paarden

“Als smid werkte ik in mijn woonplaats Edam, daar werden nog veel paarden beslagen. Maar het meeste werk van een smid wordt in deze tijd door de boeren zelf gedaan; ze hebben allemaal zo’n laskarretje.” “Ik besloot om naar Amsterdam te gaan, omdat hier veel werk voor mij is. We hebben hier veel opdrachten van bijvoorbeeld Stadsherstel, dat oude panden restaureert. We maken dan smeedijzeren trapleuningen met krullen en knoppen. Ook veel gevel- en sierankers. Bij grachtenhuizen moeten we regelmatig stoepleuningen maken. Als het werk af is, merken we het met een Z; iedere smid heeft zo zijn eigen merkteken.”

Kouwenhoven onderbreekt zijn verhaal en laat twee gietijzeren balusters zien. Nauwkeurig vertelt hij hoe de zuilen met lood in de stoep worden gegoten, zodat ze onwrikbaar vast staan. Om zijn woorden toe te lichten loopt hij naar het nieuwe hotel in de buurt, waar hij kortgeleden een balustrade heeft gemaakt.

Onderweg er naar toe becommentarieert hij de hekwerkjes bij de huizen: “Dat hek is in een Franse fabriek gemaakt; het is kitsch vergeleken met echt smeedwerk.”

mijn rechterhand, Leo Ton, doe ik dit nog wel eens.”

Sinds 1861 hebben smeden in de Teerketelsteeg er hun vak uitgeoefend, maar het ambachtelijke werk heeft in de loop der jaren plaats gemaakt voor meer moderne technieken.

Ooit was er een hinderwetvergunning nodig omdat de buurt overlast ondervond van de paardenmest op straat. En de roetontwikkeling, afkomstig van het schroeien van de houten wagenwielen, als er een roodgloeiende ijzeren band om werd gelegd. Maar paarden worden er al tijden niet meer beslagen en de overgebleven karren van de vrachtvervoerders staan in het museum. Ook Kouwenhoven is met zijn tijd meegegaan en heeft een bestelauto, die met de modernste lasapparatuur is ingericht, om ter plaatse zijn werk te kunnen doen. Staal wordt met een elektrische machine in enkele seconden doormidden gezaagd en de voorhamer is vervangen door een luchthamer.

### **Blaasbalg**

Allerlei materiaal ligt her en der in de smederij verspreid. Op de zolder staat een oude roestige ronde ketel met een blaasbalg. “Dit smidsvuur stond bij een boer in Beets en ik kon het voor maar vijfhonderd gulden kopen. Zeker een paar eeuwen oud, die randen zijn helemaal geklonken.” Even later haalt Kouwenhoven een stel tangen van de muur. “De meeste smeden maakten hun gereedschap zelf, deze tang heb ik ook zelf gemaakt. Om bijvoorbeeld smeedijzeren sierkrullen te maken, heb ik heel veel eigengemaakte hulpmiddelen nodig.”

“Vroeger gebruikte je als smid welijzer, maar tegenwoordig is alles staal: dat is veel harder. Het welijzer van vroeger werd speciaal voor smeedwerk gemaakt, maar dat is niet meer in de handel.

“Ik rij graag langs de grachten en kijk dan naar de smeedijzeren hekken. Bij die grachtenpanden is zoveel vakwerk terug te vinden. De mensen hebben geen weet van het vakmanschap in de vorige eeuwen. Vooral bij het pand van ‘De Jong’s Oorlogsdocumentatie’ aan de Herengracht staat een prachtig hek. Als smid let ik ook op de topgevels. Die zijn bij de meeste grachtenhuizen verrot en de stenen liggen er los op elkaar. Om die verbindingen van topgevels vast te zetten, gieten we een roodkoperen dook, een soort bout, in hardsteen”

Met groot enthousiasme praat de smid over zijn vak. “Ik lees stapels boeken over smeedwerk. Zelfs op vakantie in Oostenrijk sta ik lang voor een smederij te kijken.”

“Liefde voor het werk is belangrijk. Als het niet lukt, toch door gaan, maar dan wel echt smeedwerk leveren; niet lassen en aan-rotzooien. IJzer is geen klei, dat je om je knie kunt buigen. Mijn baas zei altijd: ‘Klapje hier, klapje daar’. Je moet slaan waar het niet buigen moet.”

### **Jongeren**

“Vooral het oude ambachtswerk is in Amsterdam in trek. Het is jammer dat in deze tijd geen smeden worden opgeleid. Jongeren zijn meer bezig met een computer, en willen niet het smidsvak leren. Er is veel werk, ik kan het niet alleen aan. Ik zou er wel graag smeden bij willen hebben, maar de arbeidskosten zijn zo hoog dat je het niet maken kunt. Ik heb één zoon, en hoop dat hij een echt vak leert omdat ik zie dat er groot tekort aan vaklui is. Het zou erg zijn als het smidsvak zou verdwijnen, daar lig ik wel eens wakker van.”